

Ympäristö- ja terveystieteiden tekniset ry
Gallen-Kallelankatu 8
28100 Pori

LAUSUNTO

9.4.2015

Elintarviketurvallisuusvirasto EVIRA
Mustialankatu 3
00790 Helsinki
kirjaamo@evira.fi

Viite: Kirjallinen lausuntopyyntö 4.3.2015 Dnro Evira/1627/0004/2015

Asia: Lausuntopyyntö Ohjeesta Oiva-valvontatietojen julkistamisjärjestelmästä

Ympäristö- ja terveystieteiden tekniset ry toteaa lausuntonaan seuraavaa:

Lausunnolla olevan ohjeen tarkoitus on elintarvikelainsäädännössä olevan julkistamisvelvoitteen, Eviran siitä antaman määräyksen ja Oiva-järjestelmään liittyvän ohjeistamisen yhdistäminen yhdeksi ohjeeksi. Lausuntoa on pyydetty Terveys- ja ympäristöalan teknisiltä. Yhdistys pyytää oikaisemaan yhdistyksen nimen: Ympäristö- ja terveystieteiden tekniset ry. Yhdistykselle osoitetut lausuntopyynnot voi toimittaa yhdistyksen puheenjohtajan sähköpostiin teemu.holmen@hel.fi.

Oiva-järjestelmän käyttöönoton yhteydessä on tarkoitus siirtyä aikaisemmasta laajasta, mutta harvemmin tapahtuvasta elintarvikehuoneiston tarkastamisesta nopeampiin, hieman useammin tapahtuviin riskiperusteisiin tarkastuksiin. Tarkoitus on, että valvontaresurssit kohdennetaan sellaisiin elintarvikehuoneistoihin ja sellaisiin elintarvikehuoneiston toimintoihin, joissa elintarvikehygieeniset (mikrobiologiset, kemialliset ja fysikaaliset) ja kuluttajan harhaanjohtamisen riskit ovat suuret. Lausunnolla oleva ohje on hyvä, tosin kertaa useilta kohdin jo olemassa olevaa ohjeistusta. On kuitenkin hyvä, että suullisesti Oiva-koulutuksissa annettuja tarkennuksia on nyt kirjattu ylös.

Ohjeen mukaan tarkastettavat asiat tulisi valita jokaiselle tarkastuskerralle siten, että julkaistu Oiva-raportti sisältää vähintään neljä valvontalomakkeen asiakokonaisuutta (pääotsikkoa). Oiva-raporttia ei tulisi muodostaa yhdestä tarkastettavasta asiasta (rivistä). Tämä koskee sekä valvontasuunnitelman mukaista tarkastusta että sen perusteella tehtävää uusintatarkastusta. Otsikkotasojen alla olevien tarkastettavien rivien määrän tarkastaja valitsee riskiperusteisesti toimijan toiminnan huomioiden.

Valvontalomakkeissa on sekä usein tarkastettavia että harvemmin tarkastettavia asioita. Kaikki valvontalomakkeissa mainitut ja elintarvikehuoneiston toimintaan kuuluvat asiat tulisi tarkastaa **vähintään** kerran kolmessa vuodessa. Asiakokonaisuudet tulisi valita riskiperusteisesti toimijan yrityksen toiminnan mukaisesti. Siksi ohjeen mukaan kaikille toimijoille ei ole syytä tehdä yhteistä ”aina katsottavaa listausta” tarkastettavista asioista. Riskiperusteisesti tulisi haarukoida, mihin valvonnan tulisi keskittyä.

Lausunnolla olevan ohjeen mukaan poistettaisiin käytöstä ns. pakollisten rivien tarkastus. Muutos on periaatteessa hyvä, mutta se ei ohjaa toiminnan yhdenmukaisuutta valtakunnallisesti. Usein on kuitenkin niin, että suurimmassa osassa huoneistoja tilojen ja

välineiden puhtaus, henkilökunnan toiminta ja hygienia, oikeat lämpötilat sekä allergeeniturvallisuus ovat niitä kaikkein tärkeimpiä elintarviketurvallisuuden perusasioita. Toki osaava tarkastaja harkitsee nämä kohdat riskiperusteisesti tarkastettaviksi, mutta raportin voi muodostaa ihan mistä tahansa neljästä kohdasta, koska pakollisia kohtia ei ole. Vaarana on, että jotain oleellista elintarvikehygieniaan liittyvää voi jäädä tarkastamatta. Mikäli tällainen tulkinnanvarainen tarkastuskokonaisuus lanseerataan, tulee Eviran määräystä (1/2013) päivittää mm. tämän ja edellä mainitun asian osalta. Mikäli edelleen on tarkoitus, että toiminnan alkaessa ensimmäisellä tarkastuksella tarkastetaan myös kohdat 1 Omavalvontasuunnitelma ja 2 Tilojen ja välineiden soveltuvuus, riittävyys ja kunnossapito, olisi se selvyden vuoksi hyvä mainita myös lausunnolla olevassa ohjeessa.

Lausunnolla olevassa ohjeessa ohjeistetaan aluksi tarkastamaan Oiva-raportin esilläpito, jotta nähdään laittaako toimija raportin esille myös silloin kun hymy ei ole Oivallinen. Mitä aluksi sanalla tarkoitetaan? Tarkoitetaanko sitä, että raportin esillelaitto tarkastetaan kunnes ollaan varmoja, että toimija osaa/kykenee/kehtaa/viitsii/uskaltaa laittaa raportin aina esille. Raportin esilläolo olisi selkeyden ja tasapuolisuuden nimissä hyvä tarkastaa joka kerta siitä huolimatta, että sen esillä pito olisi jo rutiinia paikalle. Sen puuttuminen ei välttämättä aina johdu toimijasta, mutta sen esilläpidosta on määrätty. Oivan perimmäinen tarkoitushan on antaa tietoa kuluttajille, joka ei toteudu mikäli raportit eivät ole esillä määräysten mukaisesti.

Oiva-raportin julkistamistiheydestä on mainittu, että ”Oiva-raportti julkistetaan valvontatiheyden mukaan, enintään kerran kuukaudessa.” Tämä on harhaanjohtava lause niissä tapauksissa, kun uusintatarkastus on tehty vaikkapa kahden viikon päästä suunnitelmallisesta tarkastuksesta. Tällöin kuukaudessa voidaan tehdä kaksi tarkastusta ja täten muodostuu kaksi Oiva-raporttia.

Ohjeluonnoksessa on linjattu, että jos uusintatarkastuksen aikataulu sopii yhteen seuraavan valvontasuunnitelman mukaisen tarkastuksen kanssa, uusintatarkastus voidaan yhdistää tähän. Uusintatarkastuksen yhdistäminen seuraavana valvontasuunnitelman mukaiseen tarkastukseen on ohjeen mukaan mahdollista niissä kohteissa, joissa käydään kerran kuukaudessa tai useammin. Todettakoon, että joissain tapauksissa uusintatarkastus olisi järkevää tehdä suunnitelmallisen valvonnan yhteydessä myös pidemmän aikavälin osalta. Esim. tarkastuksia on nytkin tehty kausiluonteisiin kohteisiin siten, että toiminta ennättää päättyä ennen määräajan umpeutumista. Tällöin uusintatarkastus on jouduttu tekemään seuraavana vuonna suunnitelmallisen valvonnan yhteydessä.

Eviran määräyksen 1/2013 mukaan ”Oivaraportti on lähetettävä julkistettavaksi viipymättä, viimeistään kuuden työpäivän kuluessa valvontasuunnitelman mukaisen tarkastuksen tekemisestä.” Nyt lausuntopyynnöllä olevassa ohjeessa kuitenkin mainitaan, että ”Oiva-raportin tulee olla valmis ja julkaistu 8 työpäivää tarkastuksen tekemisestä”. Muutos kahdeksaan päivään on todennäköisesti toivottu.

Ohjeluonnoksessa on yksityiskohtaiset ohjeet valvontalomakkeen täyttämisestä. Luonnoksen mukaan Oivallinen-arvosanassa ei ole tarpeen kirjata selitystä kohtaan Oiva-huomio. Toimenpiteet-kohtaan ei myöskään tarvitse kirjoittaa mitään. Mainittakoon kuitenkin, että toimenpiteet-kohtaan saattaa olla valvonnan näkökulmasta tarpeen kirjata

tietyjä seikkoja ylös (esim. tarkastuksen rajauksesta tai tiloista/toiminnasta yleisesti). Tämän pitää ehdottomasti olla mahdollista myös jatkossa, jos valvoja näkee sen tarpeelliseksi.

Elintarvikealan toimijan markkinoidessa elintarvikkeita kotisivuillaan hänen on julkistettava Oiva-raportit näkyvällä ja helposti havaittavalla paikalla kyseisellä avaussivulla. Internet-sivulla tulee näkyä kolmen viimeisimmän tarkastuksen Oiva-raportit. Vaihtoehtoisesti avaussivulle on sijoitettava näkyvästi ja helposti havaittavasti linkki, joka johtaa suoraan www.oivahymy.fi -sivustolla yrityksen omiin Oiva-raportteihin.

Ohjeessa tulisi selkeästi ottaa kantaa tarkoitetaanko kotisivuilla myös yrityksen facebook-sivuja. Monella firmalla ei ole varsinaisia internetin kotisivuja, mutta facebook-sivut on.

Lopuksi yhdistys toteaa, että valtakunnallisen ohjeistuksen laatiminen on oikean suuntaista ohjausta Eviralta. Erilaiset valvonnalle suunnatut ohjeet tulee olla helposti luettavissa, ymmärrettävissä ja tulkittavissa ja niissä tulee ehdottomasti huomioida mm. jo nyt käytössä olevat Oiva-arviointiohjeet. Ohjeet jotka osaltaan ohjaavat samaa valvontatapahtumaa, tulee olla keskenään yhdenmukaiset ja toisiaan tukevat. Mitä selkeämmät ohjeet valvontaan, sitä parempi työkalu Oiva on tehdä elintarvikevalvontaa. Jos rinnalla pitää lukea, useita samaa valvontatapahtumaa ohjaavia ohjeita (esim. riskiperusteinen valvonta tai muu Eviran ohje), niin tilanne sotkeentuu, ohjeita unohtuu, tulkinnat ovat vaikeita ja erimielisyyksiä syntyy niin toimijoiden kuin viranhaltijoidenkin kesken. Ohjeet tulisi aina olla mahdollisimman yksinkertaisia ja helppoja.

Teemu Holmén
puheenjohtaja
teemu.holmen@gmail.com

Saana Laakkonen
sihteeri
laakkonen.saana@gmail.com